

● **La corrupció a Catalunya:** Percepcions i actituds ciutadanes

Fitxa tècnica

Estudi fet sobre una mostra de 1858 enquestes en línia amb afixació proporcional a majors de 16 anys residents a Catalunya amb ciutadania espanyola, entre els dies 22 de setembre i 11 d'octubre de 2022.

Consideracions metodològiques: el canvi d'enquesta telefònica a enquesta en línia, mitjançant el sistema CAWI, pot provocar algunes variacions (vinculades al biaix de desitjabilitat) i afectar la comparativa d'alguns valors.

La percepció dels nivells de corrupció

El 80,2% de la ciutadania considera que a Catalunya hi ha molta o bastanta corrupció, mentre que el 19,8% considera que n'hi ha poca o gens.

Un 82,6% dels enquestats considera que la corrupció a Catalunya és un problema greu o bastant greu.

El percentatge que troba que la percepció ha augmentat és del 51,1%.

El nivell d'estudis és rellevant en la percepció. Les persones amb estudis primaris consideren, en major mesura: que hi ha molta corrupció (35,5% envers el 26,7% del conjunt de la població), que la corrupció és un problema greu (46% envers 38,3%) i que en els darrers anys ha augmentat (59,6% envers 51,1%).

La ciutadania

Un 71,2% pensa que els catalans són molt o bastant honestos, mentre que el 28,8% considera que ho són poc o gens.

A la pregunta sobre la **confiança interpersonal** el 63,1% respon que es pot confiar en la majoria de la gent, mentre que un 19,4% troba que mai s'és prou prudent.

Pel que fa a les **possibilitats de la ciutadania d'involucrar-se** en la lluita contra la corrupció: un 36% considera que pot fer alguna cosa per ajudar a combatre la corrupció. El que es veu com a més efectiu és denunciar la corrupció (35,5%); un 29,5% confia en el vot per candidats nets o partits que prometin una lluita eficaç; altres opcions són fer difusió pública del problema (fins a un 17%) o bé associar-se o donar suport a organitzacions anticorrupció (16%).

Concepte de corrupció

Hi ha uns **índex elevats de tolerància, relativització i justificació** de les conductes corruptes i s'aprecien dificultats per identificar conductes potencialment corruptes.

Acceptació de conductes

Entre les conductes més tolerades, el 29,3% dels enquestats accepta (molt o bastant) que un alt càrrec admeti com a regal una caixa de vi; un 18,1% que un policia no apliqui una multa a un amic; un 17,9% tolera (molt o bastant) el nepotisme (que un càrrec polític contracti un amic íntim per un lloc de confiança); i un 21,9% que una persona que treballi al sistema sanitari públic ajudi un familiar a saltar-se una llista d'espera.

L'acceptació de diners per part d'un funcionari per agilitzar un tràmit és una de les conductes menys tolerades (per bé que el percentatge que ho considera molt tolerable no és minse, ja que és del 6,1%).

Justificació de conductes

La conducta que més justificació rep segueix sent, com en anteriors edicions, empadronar un fill a casa els avis per tal que l'acceptin a l'escola desitjada (un 35,7% ho troba molt o bastant justificable), seguida de trucar un metge amic per saltar-se la llista d'espera (que se situa en un 31,6%) o no pagar l'IVA corresponent (27,8%). Inflar el CV ho considera molt o bastant justificable un 23,6%.

Passar factures personals com a despeses de feina o colar-se al metro són de les conductes vistes com menys justificables (les considera molt justificables un 5,1% i un 5,3%).

Identificació de conductes com a corruptes

Les conductes identificades com a corruptes per un major percentatge dels enquestats són: que un empresari pagui per obtenir un contracte públic (78,1%), que una persona aprofiti el càrrec públic per a un benefici privat (78%) o que un ex-alt càrrec utilitzi els seus contactes per influir en decisions polítiques (75,4%). L'acceptació de regals és vista com a corrupta en major proporció quan es tracta d'un càrrec públic (64,6%) que en el cas d'un directiu d'una empresa privada (50,4%).

Són especialment rellevants les xifres que evidencien les dificultats per identificar la corrupció en conductes que gairebé serien la pròpia definició de

corrupció o les seves manifestacions més aparents: que un empresari pagui per obtenir un contracte públic (el 21'9% no hi veu corrupció) o que una persona aprofiti el càrrec públic per un benefici personal (ho passa per alt el 22%).

L'edat esdevé un factor rellevant en la normalització de la corrupció. La tolerància decreix en les persones més grans. **En general, els joves (especialment en la franja de 16-24 anys) presenten uns índex sensiblement més elevats d'acceptació i justificació de les conductes corruptes que el conjunt de la població.** A tall d'exemple, que un funcionari accepti diners per tal d'agilitzar un tràmit és molt acceptable (11,8%) pels joves entre 16 i 24 anys en contrast amb el total de la població enquestada (6,1%). Que un polític doni el seu suport a un projecte per beneficiar un grup econòmic en atenció al suport que aquest ha donat al seu partit ho considera molt acceptable un 14,5% dels més joves i només un 6,9% del conjunt de la població. Que un càrrec polític contracti un amic íntim per un càrrec de confiança és considerat molt acceptable per un 14,5% en la franja 16 a 24, percentatge que pel total d'enquestats/ades és del 6,9%.

Empadronar un fill a casa dels avis per tal que l'acceptin a l'escola desitjada ho troba molt justificable un 17,4% dels més joves versus un 9,8% del total de població. La defraudació (ocultar ingressos per pagar menys impostos sobre la renda) és molt justificable per al col·lectiu entre 16 i 24 (12,9%) envers un 7,2% del total. Pel que fa al pagament de l'IVA, un 15,6% de la franja de menor edat considera molt justificable contractar un servei sense factura, conducta que per al total de població rep una adhesió del 8,3%.

Els joves de menys edat també tenen més dificultats per identificar conductes potencialment corruptes. Per exemple, que una persona aprofiti el seu càrrec públic per a beneficiar-se'n personalment no ho consideren corrupte un 34'2% dels més joves enfront el 22% del total. Que un polític voti un projecte per afavorir l'empresa del seu fill ho considera corrupció un 44'8% dels més joves enfront 26%.

El nivell d'estudis també sembla tenir incidència en aquest darrer punt en la mesura que persones amb estudis primaris identifiquen menys les situacions de risc que les que tenen estudis superiors.

En els límits de tolerància també hi influeix la variable de gènere. Que un càrrec polític contracti un amic íntim per un càrrec de confiança ho considera molt acceptable un 9,1% dels homes i un 5,4% de dones. Si es tracta d'ocultar ingressos per pagar menys impostos sobre la renda el percentatge d'enquestats que ho troben molt justificable és de 9,7% i 4,5% respectivament. També hi ha diferència a l'hora de contractar un servei sense factura per estalviar-se l'IVA amb percentatges del 10,2% envers el 6.4%.

La política

En el supòsit que el partit que es voldria votar es veiés afectat per un cas de corrupció, per bé que durant el mandat hagués aconseguit disminuir l'atur i millorar la situació econòmica, un 23% respon que el continuaria votant, un 42,7% votaria un altre partit. L'efecte en l'abstenció s'eleva a un 22,5% i un 11,8%

votaria en blanc. En termes de gènere són les dones les que s'inclinen per l'abstenció en major proporció que el homes (27,1% versus 17,7%).

El 79% observa (molt o bastant) manca de transparència en les decisions públiques. Pel que fa al retiment de comptes, el 80,3% considera que els polítics no donen prou explicacions sobre la seva gestió. El 81,4% percep vincles massa estrets entre negocis i política. El 44% considera que els partits polítics es financen il·legalment.

Un 35% considera que els càrrecs polítics a Catalunya són (molt o bastant) honestos, mentre que el 64,9% els troba poc o gens honestos.

Les administracions públiques

El servei públic on es considera més estesa (molt o bastant) la corrupció és el de les obres públiques (68,7%), en segon lloc l'urbanisme (66,1%) i en tercer lloc la justícia (60,4%).

Els partits polítics (75,4%), seguits de les entitats financeres (64,7%) i dels sindicats (62,3%), són les institucions on es considera més estesa la corrupció. Les universitats ocupen el darrer lloc, amb un 35,7%.

L'activitat pública en què la corrupció està més estesa, segons els enquestats, és en els contractes públics (70,2%), en la concessió de llicències i autoritzacions (67,9%) i en les subvencions a entitats (65,5%).

El 66% de les persones enquestades es mostra poc o gens d'acord en que els nomenaments en l'administració pública es basen en el mèrit i la capacitat. El 73,1% creu que les administracions públiques tracten de forma privilegiada les persones i entitats afins al govern.

Per obtenir alguna cosa de l'administració o d'un servei públic la ciutadania acceptaria abans fer un favor (un percentatge considerable, el 33,2%, respon molt o bastant) que fer un regal (25,4%) o donar diners (13,1%). Constatem la influència de l'edat en la resposta a aquesta pregunta, ja que els percentatges per als més joves (16-24) s'eleven a 55,8%, 55,6% i 41,5% respectivament.

El 35,3% de la població enquestada considera que a Catalunya el personal al servei de l'administració és molt o bastant honest. El 56,3%, poc o gens.

Les empreses i els mitjans de comunicació

Un ampli percentatge considera que les relacions entre els càrrecs públics i els grups d'interès no són prou transparents (72,3% les considera poc o gens transparents).

El 66,3% considera que la informació que ofereixen els mitjans de comunicació sobre els casos de corrupció és poc o gens objectiva.

Transparència i conflictes d'interès

La majoria dels catalans/anes (69%) opina que les administracions públiques són poc o gens transparents.

Tenir alguna cosa a amagar és la primera raó que la ciutadania albira quan una institució no dona la informació que se li demana (50,5%). Per un 42,9% el motiu és perquè sap que no hi haurà sanció; perquè és costós i complicat ho tria un 26,4%; mentre que un 15,2% ho atribueix a que la gent demana coses absurdes.¹

Per a un 86,6% el patrimoni i l'activitat econòmica dels càrrecs públics hauria d'estar controlat per un organisme independent. D'aquest, un 77,7% fa extensiva la consideració a la família del polític.

La lluita contra la corrupció

La reacció d'institucions i de partits quan hi ha indicis de corrupció que afectin un dels seus càrrecs públics hauria de ser, a parer d'un 75%, apartar-lo de les seves funcions mentre que un 19,3% s'inclina per mantenir-lo fins que hi hagi sentència. Els homes es mostren més favorables a mantenir-lo (22,5%) que les dones (16,3%).

Pel que fa als frens a la denúncia, la majoria de les persones interpellades (fins a un 56,9%) identifiquen com a principal escull per denunciar un cas de corrupció del qual tenen coneixement la dificultat de reunir proves. En segon lloc hi ha la falta de resposta del sistema (la creença que el responsable no serà castigat és l'opció triada pel 44,6%), seguida de la por a les represàlies (que faria enrere el 36,8%). El no saber on denunciar obté un 26,7%.

El rànquing de confiança en les institucions per lluitar l'encapçala la policia (amb una mitjana de 5,23), seguida de l'Oficina Antifrau (amb una mitjana de 5,18% entre les persones que la coneixen o n'han sentit a parlar, un 44,3%); les ONGs i altres associacions (4,89), la justícia (4,61) i, finalment, els mitjans, la premsa i els periodistes (4,26).

Comparativa amb onades anteriors

Consideracions prèvies

Aquest exercici ve condicionat pel **canvi de metodologia** (ja que es passa d'enquesta telefònica a en línia), que incideix en el biaix de desitjabilitat i pot afectar la comprensió unívoca d'algun enunciat.

¹ Un 9,8% no ho sap.

D'altra banda, hi ha **aspectes contextuais** excepcionals (afectació per la pandèmia; situació política a Catalunya i la crisi econòmica derivada de la guerra d'Ucraïna).

Aquests aspectes —en la mesura que poden afectar certs acaraments i alterar la sèrie— ens imposen, per rigor tècnic, una prudència addicional a l'hora d'analitzar els resultats i extraure'n conclusions.

Variacions en els resultats

Constatem un **repunt en la percepció de la corrupció**. Les persones enquestades (ciutadans/anes a partir de 16 anys) consideren que hi ha molta o bastant corrupció en un 80,2% mentre que la dada pel 2020 era del 67%. Tot i així observem que, en termes generals, hi ha un descens continuat en la **corba de la percepció**, des del seu punt àlgid el 2014 (amb un 82,3%).

La dada sobre la percepció subjectiva de variació també confirma un empitjorament en la tendència des del baròmetre anterior: el percentatge que troba que la corrupció ha augmentat és del 51,1% (el 2020 era del 30,1%), mentre que un 40,6% considera que s'ha mantingut.

Pel que fa a les possibilitats de la ciutadania d'involucrar-se en la lluita contra la corrupció la dada es manté. Dada positiva. Se segueix veient la denúncia com la forma més efectiva tot i que creixen altres opcions, com fer difusió pública del problema (17%, xifra que gairebé dobla la de 2020, 9,8%) o bé associar-se o donar suport a organitzacions anticorrupció.

Creix la tolerància i la relativització de les conductes corruptes individuals: puguen els nivells d'acceptació i justificació. Augmenten, així mateix, les dificultats per identificar la corrupció en situacions quotidianes.

Acceptació de conductes

Entre les conductes més tolerades el 29,3% dels enquestats accepta (molt o bastant) que un alt càrrec admeti com a regal una caixa de vi (el 2020 era el 21,1%); un 21,9% (11,9% el 2020) que una persona que treballi al sistema sanitari públic ajudi un familiar a saltar-se una llista d'espera; i un 17,9 (6,4% el 2020) tolera (molt o bastant) el nepotisme (que un càrrec polític contracti un amic íntim per un lloc de confiança).

L'acceptació de diners per part d'un funcionari per agilitzar un tràmit és una de les conductes menys tolerades (per bé que el 2020 només ho considerava molt acceptable un ínfim 0,7% i enguany el percentatge és superior, el 6,1%).

Justificació de conductes

La conducta que més justificació rep segueix sent, com en anteriors edicions, empadronar un fill a casa els avis per tal que l'acceptin a l'escola desitjada (en una proporció molt més alta, ja que el 35,7% ho trobo molt o bastant justificable, mentre que el 2020 ho acceptava un 26,9%), seguida de trucar un metge amic

per saltar-se la llista d'espera (que escala, del 22,1% el 2020, al 31,6% el 2022) o no pagar l'IVA corresponent (ara un 27,8% versus el 13,8% el 2020).

Passar factures personals com a despeses de feina o colar-se al metro són de les conductes vistes com menys justificables. Les considera molt justificables un 5,1% i un 5,3%, tot i que la reprovació social ha disminuït significativament respecte edicions anteriors. Ho veiem en el fet que el 2020 només ho justificàvem, en ambdós casos, un 0,5% i un 2,2%, respectivament, dels enquestats/ades.

Identificació de conductes com a corruptes

Hi ha un retrocés en la capacitat per llegir la corrupció. El balanç general respecte l'onada anterior és que el 2020 una majoria aclaparadora reconeixia la corrupció en casos paradigmàtics: cas de l'aprofitament del càrrec públic per a un benefici privat (94'8%), en el fet de pagar per fer-se amb una contractació pública (92,5%) o de votar un projecte per afavorir el fill (92,4%). Enguany, els percentatges cauen en picat: 78%, 78,1% i 74%.

La política

La visió ciutadana sobre la manca de transparència en les decisions públiques també va a l'alça (hi ha un empitjorament respecte l'onada anterior ja que el 2020 la dada era del 69,7% i enguany és del 79%). Tot i així, millora l'apreciació ciutadana sobre el retiment de comptes (el 80,3% considera que els polítics no donen prou explicacions sobre la seva gestió, percentatge que el 2020 se situava en el 84,1%).

Pel que fa al finançament il·legal dels partits, la xifra és del 44%, poca variació respecte el 2020 (43,1%)². Tot i això, l'apreciació ha millorat en relació amb el 2018, en què era del 51,9%.

Sobre l'honestedat dels càrrecs polítics a Catalunya la balança es decanta a pitjor: un 35% considera que els càrrecs polítics a Catalunya són (molt o bastant) honestos, mentre que el 64,9% els troba poc o gens honestos (el 2020, la dada sobre poca o nul·la honestedat era del 53% mentre que un 40,4% els en atribuïa molta o bastant).

El càstig electoral no varia significativament, tret de l'abstenció, que s'eleva del 17,4% el 2020 al 22,5% el 2022.

Les administracions

Hi ha poca variació en la correlació sobre els serveis, institucions i activitats públiques més afectades per la corrupció.

² El 2020 l'índex de no sap o no contesta era del 20,1%, el 2022 és del 37,9%.

El **servei públic** on es considera més estesa la corrupció segueix sent el de les obres públiques, en segon lloc l'urbanisme i en tercer lloc la justícia. Respecte el 2020 es manté la correlació, tot i que els dos primers percentatges baixen (eren del 75,1% i del 67,7% i ara són el 68,7% i el 66,1% i el tercer augmenta lleugerament).

Els partits polítics (75,4%), seguits de les entitats financeres (64,7%) segueixen com **les institucions** on es considera més estesa la corrupció, mentre que els sindicats (que venien amb un 53,5% el 2020) queden en tercer lloc (amb un 62,3%). Les universitats ocupen el darrer lloc amb un 35,3% (18,6% el 2020 i 30,3% el 2018).

La correlació de la corrupció en l'**activitat pública** en què la corrupció es considera més estesa es manté, amb un moderat ascens dels resultats, respecte el 2020: contractes públics; concessió de llicències i autoritzacions; i subvencions a entitats.

La ciutadania es mostra més procliu a les **conductes corruptibles**, amb xifres desmesurades respecte d'onades anteriors. Per obtenir alguna cosa de l'administració o d'un servei públic la ciutadania acceptaria abans fer un favor (un 33,2% respon molt o bastant) que fer un regal (25,4%) o donar diners (13,1%). El 2020 les xifres eren substantivament més baixes: el 13,7%, 4,1% i 1,5%, respectivament).

Quant a la percepció sobre l'honestedat del personal al servei de l'administració segueix la davallada respecte el 2020 ja que enguany el 35,3% de la població enquestada considera que, a Catalunya, el personal al servei de l'administració és molt o bastant honest (el 2020 ho creia un 59,9%, i el 2018, un 69%).³

Hi ha una major consciència de com les **situacions d'emergència** (com ara una pandèmia) poden augmentar el risc de corrupció. Ho percep (molt o bastant) un 79,4%, mentre que fa dos anys aquesta circumstància l'albirava només el 61,2% de les persones enquestades.

Les empreses i els mitjans de comunicació

La dada sobre l'objectivitat de la informació que proporcionen els mitjans (un 66,3% considera que la informació que ofereixen els mitjans de comunicació sobre els casos de corrupció és poc o gens objectiva) es similar a la de 2020, la qual cosa implica una certa millora, en la distància, ja que el 2020 era un 74,9% que ho considerava.

³ Un 8'4 no sap/no contesta

Transparència i conflictes d'interès

Puja el percentatge de catalans/anes que opina que les administració públiques són poc o gens transparents(des del 59% de 2020 fins el 69% d'aquest any).

Tenir alguna cosa a amagar és la primera raó que la ciutadania albira quan una institució no dona la informació que se li demana (així ho interpreta un 50,5%, enfront el 39,5% que triava aquesta resposta el 2020). Per un 42,9% el motiu és perquè sap que no hi haurà sanció (el 2020 se situava en 24,8%); perquè és costós i complicat ho tria un 26,4% (el 2020 era de 43,5%); mentre que un 15,2% ho atribueix a que la gent demana coses absurdes (el 2020 era 11,6%).⁴

La lluita contra la corrupció

La majoria de les persones interpel·lades, un 56,9%, segueix identificant com a principal escull per denunciar un cas de corrupció la dificultat de reunir proves (el 2020 era un 50,5%). En segon lloc hi apareix ara la falta de resposta del sistema (la creença que el responsable no serà castigat és l'opció triada pel 44,6% , opció que el 2020 triava un 28'5%), seguida de la por a les represàlies (que faria enrere el 36,8%, un 29,2% el 2020). El no saber on denunciar obté un 26,7% (lleugera variació envers el 2020, amb un 27,5%).

Ribes 3

08013 Barcelona

T +34 935 545 555

bustiaoac@antifrau.cat

⁴ Un 9,8% no ho sap.

